

УДК 371.486

Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини

Ірина БАРАНЮК,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

Питання функціональності правої та лівої півкуль головного мозку вже давно привертає увагу фізіологів і психологів. З'ясовано, що права півкуля переважно «спеціалізується» на образному мисленні, а ліва – на логіко-поняттєвому. Знання щодо цього постійно уточнюються, узагальнюють результати все нових досліджень, вибудовують гіпотетичні концепції, які спричиняють дискусії. Тож зазначимо, що питання людського мозку активно вивчається.

Останнім часом звернула на себе увагу дослідників праця американського доктора медицини Леонарда Шлейна «Мозок Леонардо: Осягаючи геній до Вінчі» [5]. У ній було зроблено спробу з позицій сучасних наукових знань розгадати загадку Леонардо да Вінчі як одного з найобдарованіших у світовій історії людей, який свою геніальність виявив як у сфері мистецтва, так і сфері наукового винахідництва. Автор дійшов висновку, що виняткова обдарованість цього видатного митця і вченого-мислителя пов'язана з інтеграцією функцій лівої та правої півкуль головного мозку.

Проблеми розумового виховання та розвитку мислення відображено у працях Д. Ельконіна, Н. Бібік, О. Савченко, О. Сухомлинської, А. Пишкало, В. Котирло, М. Ярмаченка, Ю. Калегіна та ін.

Видатний педагог ХХ століття Василь Сухомлинський звернув увагу на особливу значущість гармонійного поєднання естетичного (художньо-образного) та логіко-розумового виховання. І в цьому напрямі він напрацював багато концептуальних положень, що становлять певну системну цілісність, яка ще потребує від дослідників його науково-педагогічної спадщини серйозного інтегративного осягнення.

Метою нашого дослідження є розкриття особливостей педагогічної системи В. Сухомлинського щодо поєднання емоційно-образного та логіко-розумового виховання дітей та виокремлення основних концептів такої взаємодії. Враховуючи той величезний синергетичний ефект, який породжується інтеграцією функцій правої і лівої півкуль головного мозку (власне, цей ефект і досліджено у згаданій праці Леонарда Шлейна), є підстави вважати, що тема гармонізації емоційно-образного та

логіко-розумового виховання – особливо важливий ціннісний момент у творчій спадщині видатного педагога, котрий потребує ретельної інтерпретаційної уваги.

Зазначимо, що відома книга Василя Сухомлинського «Серце віддаю дітям» містить багатий матеріал для вивчення порушеної проблеми. З метою відстеження початкових процесів виховання та навчання дітей директор Павлівської школи вирішив взяти групу дітей, котрі мали йти у перший клас, під свою опіку з тим, аби підготувати їх до навчання, а потім працювати з ними як учитель початкових класів. Фактично відбувся науково-педагогічний експеримент, описаний згодом у книжці «Серце віддаю дітям». Перший розділ цієї книжки має показову назву «Школа радості». Видатний педагог-гуманіст прагнув, щоб перебування в школі приносило дітям радість – і передусім це мала бути радість відкриття нового, відкриття світу.

Продумуючи педагогічну «тактику і стратегію» своєї роботи у «Школі радості», В. Сухомлинський писав: «...дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і трепетних звуках, у казці та грі, в особистій творчості, в красі, що надихає її серце, в прагненні робити добро людям. Через казку, фантазію, гру, через неповторну дитячу творчість – вірний шлях до серця дитини. Я буду так вводити малюків у навколишній світ, щоб кожний наш крок був мандрівкою до джерела мислення й мови – до чудової краси природи» [1, с. 32]. «Ми прийшли до джерел думки й слова», – говорить В. Сухомлинський про свою першу експерсію в природу з дітьми «Школи радості». І тут же вдається до глибоких висловлювань про

особливості мислення дитини. «Дитина мислить образами, – пише він. – Це означає, що, слухаючи, наприклад, розповідь учителя про подорожі краплини води, вона малює в своїй уяві і срібні хвилі вранішнього туману, і темну хмару, і гуркіт грому, і весняний дощ. Чим яскравіші в її уявленні ці картини, тим глибше вона осмислює закономірність природи. Ніжні, чутливі нейрони її мозку ще не зміцніли, їх треба розвивати, зміцнювати.

Дитина мислить... Це означає, що відповідна група нейронів кори півкуль її мозку сприймає образи (картини, предмети, явища, слова) навколишнього світу і через найтонші нервові клітини – як через канали зв'язку – йдуть сигнали. Нейрони обробляють цю інформацію, систематизують її, групують, зіставляють, порівнюють, а нова інформація в цей час надходить і надходить, її треба знову ізнову сприймати, «обробляти». Щоб справитися і з прийомом нових і нових образів, і з «обробкою» інформації, нервова енергія нейронів у надзвичайно короткий відрізок часу блискавично переключається від сприймання образів на їх обробку.

Ось це дивовижно швидке переключення нервової енергії нейронів і є тим явищем, яке ми називаємо думкою, – дитина думає...

Природа мозку дитини потребує, щоб її розум виховувався біля джерел думки – серед наочних образів, і насамперед серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на «обробку» інформації про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко втомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель» [1, с. 33–34].

Отже, цей уривок засвідчує глибоку проникливість В. Сухомлинського у психофізіологічні процеси початкових етапів зародження та розвитку мисленнєвої діяльності людини. Думки Василя Сухомлинського збігаються з ідеями Костянтина Ушинського: «Весь наш процес мислення, керований внутрішньою природженою йому силою ідей, складається тільки з тих елементів, які ми сприйняли із зовнішнього світу [...]».

Безпосередньо сприйняті нами із зовнішнього світу образи є, отже, єдиними матеріалами, над якими і за допомогою яких працює наша здатність мислити...» [4, с. 249].

Варто осмислити ту принципову новизну, яку педагог-новатор вніс у добре розроблену і стверджену на автоматичному рівні багатьма видатними педагогами концепцію зв'язку наочності зовнішнього світу з мисленнєвою діяльністю. Новаторство В. Сухомлинського виявилось в тому, що він встановив зв'язок не просто між «зовнішнім світом» і мисленням дитини, а красою природи та мисленням дитини. Всі його методи і прийоми спрямовано на активізацію зв'язку: природа (зовнішнє середовище) – мисленнєва діяльність дитини, які ґрунтувалися на прагненні розвинути дитину більш відкритою у сприйманні краси природи. В «Школі радості»

природа є не наочною, а образом, що позначений багатьма ознаками художності. Такий образ був здатний впливати естетично, тобто впливати красою. І тут треба зауважити, що художній (естетичний) образ є образом з посиленням потенціалом впливу.

Своє відкриття В. Сухомлинському було не просто сформулювати. Він інтуїтивно відчував проблему, підходив до її розв'язання з різних позицій. Звідси – постійне звернення до одних і тих самих думок, постійні спроби ще раз наголосити на них, висловити їх у формі все нових афористичних висловлювань, у яких варіювалися приблизно одні й ті самі сенси. Складність полягала в тому, що джерела енергії художнього (естетичного) образу ще й досі недостатньо усвідомлено. Нині можна лише стверджувати, що враження, створене художнім образом, є певним інформаційним згустком. Звідси – його висока асоціативність, тобто здатність викликати асоціації, що дуже важливо для активізації розумової діяльності, а отже, і тривкість емоційних вражень, які за своєю сутністю є естетичними.

Уже з перших подорожей на природу педагог прагнув максимально розвинути здатність дітей створювати фантастичні образи. Споглядання «живих» картин природи збуджувало їхню уяву. І вони врешті-решт починали фантазувати: «...задумливі погляди дітей спрямовані на захід сонця. Воно сховалося за обрієм, по небу розлилися ніжні барви вечірньої зорі.

– Ось і пішло Сонечко на відпочинок, – каже Лариса, і її обличчя стає засмученим» [1, с. 35].

Дітячим фантазуванням В. Сухомлинський потурає, всіляко заохочує їх. І знаходить для цього серйозне обґрунтування. Йдеться про важливий педагогічний принцип, контури якого окреслено у книзі «Серце віддаю дітям». В одній із останніх його статей цей принцип набув довершеного формулювання: «...природа, – пише В. Сухомлинський, – джерело і водночас світ «дитинства думки». Дитина завжди була й залишиться дитиною, дитинство в усі часи було, є і залишиться дитинством. «Дитинство» думки так само необхідне, неминуче і закономірне для нормального розумового розвитку людини, як перебування плоду в утробі матері, як іграшка. Про це не можна забувати тепер, коли в школу приходять багато нового і потрібного, але разом з тим дехто поспішає відмовитися від речей, які повинні залишитися в нашому житті такими ж постійними, як повітря, небо, сонце. Природа – колиска дитячої думки і треба прагнути, щоб кожна дитина пройшла школу дитячого мислення. Дорого, дуже дорого доводиться розплачуватися за забуття цієї істини. Неуважність, невміння зосередитися, нездатність самостійно працювати, безпорадність у розв'язанні розумових завдань – ці серйозні недоліки розумової праці учнів саме і є причиною того, що колиска думки залишилася незайманою в дитинстві» [3, с. 539].

Дитина фантазує. Реальний світ, у якому вона перебуває, в якісь моменти перетворюється для неї на казковий світ. Активізується уява, що, своєю чергою, детермінує емоційну сферу. Відбувається винятково позитивний процес «навантаження» нервової системи та мозку дитини «роботою», характер якої є органічно відповідним ще не зміцнілій «мислячій матерії». Відбувається своєрідний тренінг образної уяви, без якої неможливе образне мислення, що, своєю чергою, детермінує мислення поняттєве. «Образне мислення, – зауважує з цього приводу В. Сухомлинський, – обов'язковий етап для переходу до мислення поняттями» [1, с. 133]. Звідси ще один висновок видатного педагога, який доповнює зазначене: «Творення фантастичних образів – найбагородніший ґрунт, на якому розвиваються буйні паростки думки» [там само, с. 45].

Отже, у педагогічній системі видатного педагога окреслюються дві категорії, які є одними з найголовніших, – це казка і слово.

За допомогою певних педагогічних технологій В. Сухомлинський спрямовує дітей із «Школи радості» до творення казки. Це той важливий момент, що пов'язаний із формалізацією фантазувань дитини. Казка – це форма, творення якої викликає потребу слова. У дитячому віці немає і не може бути більш могутнього засобу розумового розвитку за творення казки. Спрацьовує залізна закономірність: все, що позначено/названо, зображено, виражено словом, стає активним набутком внутрішнього світу дитини. Ось чому Василь Сухомлинський так настійно домагається, щоб діти висловлювали свої враження від природи. Творення казки – це не лише процес словесного оформлення фантазій, який сам по собі є дуже важливим, бо сприяє мовному, а значить, і розумовому розвитку дитини. Є в тому процесі й інші важливі складові: дитина стає уважнішою до навколишнього світу, вчиться осмислювати його, помічати при цьому причинно-наслідкові зв'язки. І справді, «творення фантастичних образів – найбагородніший ґрунт, на якому розвиваються буйні паростки думки». Особливу увагу варто звернути на те, що цей процес творення дитиною казки і є творчим. Він надзвичайно важливий для розумового, а, точніше, інтелектуального розвитку дитини, оскільки вона переживає піднесення розумових та емоційних внутрішніх сил. Саме по собі таке піднесення є інтенсивним за формою і благодатним за змістовим (педагогічним) сенсом процесу. «Дорослий» аналог цьому процесу – стан натхнення, який для всіх творчих людей є благом і який характеризується максимальною змобілізованістю усіх внутрішніх сил. В. Сухомлинський натхненно описує природу такого стану, його не лише педагогічну, а й психофізіологічну значущість: «Кожна дитина не тільки сприймає, а й малює, творить. Дитяче бачення світу – своєрідна художня творчість. ...Я глибоко переконаний, що без емоційного піднесення неможливий нормальний розвиток клітин дитячого мозку. З емоційністю пов'язані й фізіологічні процеси, що

відбуваються в дитячому мозку: в моменти напруженості, піднесення, захоплення відбувається посилене живлення клітин кори півкуль. Клітини в ці періоди витрачають багато енергії, але водночас багато одержують від організму. Спостерігаючи протягом багатьох років розумову працю учнів початкових класів, я переконався, що в періоди великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам'ятовування відбувається найінтенсивніше» [там само, с. 46].

Якщо аксіоматичними є положення про те, що права півкуля мозку відповідає за образне мислення, а ліва «спеціалізується» на розпізнаванні, декодуванні слів, то педагогічні технології В. Сухомлинського, спрямовані на те, щоб дитина навчалася виражати словом образно-емоційні враження, є, по суті, способом інтегрувати функціонування правої і лівої півкуль головного мозку. І на такій інтеграції ґрунтується творчий, розумовий розвиток людини.

За В. Сухомлинським, кожна подорож у природу має бути уроком пізнання, а значить, і мислення. Якщо дитина навчиться так уважно вдивлятися у природу, що у неї з'являться запитання щодо побаченого, а потім і спроби відповісти на них, якщо для неї почне відкриватися вся безліч причинно-наслідкових зв'язків між різними речами і явищами природи, якщо вона від тих відкриттів, зроблених нею самостійно або ж із ненав'язливою допомогою вчителя, відчує радість пізнання нового, то це означатиме вдалий початок того безконечного процесу мисленнєвої діяльності, яка є найважливішою сутнісною ознакою людини як істоти мислячої.

У своїй останній прижиттєво опублікованій статті «Слово до учнів» В. Сухомлинський писав: «... маленька людина, доторкаючись до природи не байдужим спостерігачем, а трудівником, відкриває численні «чому?» і дає на них відповіді знов-таки споглядаючи, спостерігаючи і працюючи. Чому квітка соняшника повертається до сонця? Чому павук перед дощем залазить у гніздо, а перед хорошою погодою снує павутину? Чому в kota світяться очі? Чому перед висіванням насіння гріють на сонці? У момент напруженого роздуму над кожним з цих питань ваша думка безліч разів переключається з одного об'єкта на інший, кажучи по-дорослому, предмет досліджується з усіх боків. При цьому ви учитесь думати спостерігаючи і спостерігати думаючи – ось смисл тієї школи мислення...» [2, с. 612].

Зазначимо, що категорія «краса природи» зовсім не індіферентна до розумового виховання. Василь Олександрович наголошував на тому, що нормальний розвиток клітин дитячого мозку неможливий без емоційного піднесення. Краса ж породжує емоційність вищого порядку – естетичну. Вона позначена щільною змістовністю, яка збуджує асоціативність, здатність до фантазування. Емоція радості підносить людину, емоція ж страху чи суму – пригнічує її. «Я тисячу разів переконався: без поетичного, емоційно-естетичного струменя неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини. Сама

природа дитячої думки потребує поетичної творчості. Краса і жива думка так само поєднані, як сонце і квіти» [1, с. 47–48].

Отже, зважаємо на те, що ми розглядали проблему переважно в теоретичному аспекті. Проте необхідно взяти до уваги, що В. Сухомлинський досконало розробив методику її практичної реалізації. На його уроках максимальна активізація образного мислення найорганічніше поєднувалася з активізацією логіко-поняттєвого пошуку.

У книзі «Серце віддаю дітям» (розділ «Триста сторінок «Книги природи») В. Сухомлинський дає кілька зразків захоплюючих уроків, спрямованих на активізацію як образного, так і логічно-пізнавального мислення. Діти під ненав'язливим керівництвом учителя шляхом спостережень над природою самостійно шукають відповіді на запитання, що таке живе, а що таке неживе у природі. Вони захоплені розв'язанням цієї проблеми. Це колективний пошук відповіді на основне запитання, під час якого відбувається відкриття багатьох причинно-наслідкових зв'язків. І кожне таке відкриття приносить дітям не тільки нові знання про світ природи, у якому вони живуть, а й радість пізнання. Теоретичне пояснення моделі цього уроку пізнання знаходимо в таких словах Василя Олександровича: «Розумове виховання починається там, де є теоретичне мислення, де живе споглядання не кінцева мета, а лише засіб: яскравий образ навколишнього світу для вчителя є джерелом, в різноманітних формах, барвах, звуках якого криються тисячі питань. Розкриваючи зміст цих питань, учитель немов перегортає сторінки «Книги природи» [там само, с. 130].

У своїх працях В. Сухомлинський неодноразово наводив тематику уроків мислення на природі. Перший перелік подається у книжці «Серце віддаю дітям»: «Ось назви «Книги природи», які ми читали одну за одною: «Рослинний і тваринний світ», «Як подорожує крапля води», «Людина використовує сили природи», «Пробудження природи весною», «Найдовші літні дні», «Весняні квіти в лісі, на полях і на лузі», «Літні квіти», «Конвалії і фіалки», «Хризантеми – діти осені», «Життя в ставу», «Останні дні бабиного літа», «Природа чекає зими», «Перший зимовий ранок», «Життя пташок у зимовому лісі», «Пшеничні колоски», «Життя бджолої сім'ї», «Ластівки будують гнізда», «Наближається гроза», «Осінь негода», «Світ квітів серед зими», «Ліс зберігає вологу», «Лелеки прилетіли», «Птахи готуються летіти в теплі краї», «Сонечко після літнього дощу», «Веселка над річкою», «Озимий і ярий хліб», «Зацвіли соняшники», «Зорі на небі», «Життя ґрунту», «Зелений листок – сонячна комора», «Гриби й мохи», «Як з жолудя виростає дуб» [там само, с. 142].

У статті «Школа і природа» він продовжує подавати теми таких занять: «Пробудження природи від нічного сну», «Як квіти зустрічають схід сонця», «Як ховаються від негоди метелики», «Подорож мурахи від мурашника до крихти хліба», «Промені сонця грають у краплях роси», «Які птахи першими

зустрічають сонце в селі і в степу», «Куди летять бджоли вранці з вулика», «Чому джміль не вдержався на стеблині гречки», «Двадцять відтінків осіннього вбрання лісу – як їх назвати», «Як співає жайворонок», «Що чути в квітучому саду», «Живе і неживе в природі», «Як навесні прокидається життя в лісі», «Як ліс готується до зимового сну», «Сонце і зелене поле», «Як з крихітної макової зернинки виростає красива квітка», «Як пролісок пробиває минулорічне листя», «Зимове життя під снігом», «Ой, як важко зимою синичкам», «Подорож краплі води», «Рослини і тварини», «Життя у воді і на землі», «Пшеничне зерно і колосок», «Квітки і плоди яблуні, гарбуза, троянди», «Як ластівка будує гніздо», «Без води немає життя», «Весняні, літні, осінні квіти – як вони живуть і помирають», «Як наближається гроза», «Як чекають дощу пшениця, соняшник і троянда», «Кожне явище має свої причини» [3, с. 540].

У кожній темі закодовано програму педагогічних дій для учителя. Отже, можна зробити висновок, що кожне з таких занять дає змогу вчителю не лише звернути увагу дітей на якусь цікаву деталь у розмаїтому й безкінечно цікавому світі природи, а й відкрити у цій деталі (предметі, явищі) щось нове, раніше невідоме. «Учителі надають виняткового значення тому, щоб кожна з названих тем несла дитині безліч відкриттів, зроблених нею самостійно. [...] Якщо ви хочете, щоб вихованець ваш навчився примушувати себе думати, дайте йому нелегку насолоду цієї праці, приведіть його на стежку, де він стає гордим відкривачем причин, наслідків, зв'язків між явищами» [там само, с. 540–541]. У цих словах видатного педагога простежуємо методичну програму уроків мислення на природі.

Необхідно добре усвідомити важливість таких уроків мислення для подальшого як розумового, так і образно-чуттєвого розвитку школярів. На цьому наголошував Василь Олександрович: «Коли мої вихованці, що прочитали в роки дитинства «Книгу природи», – пише він, – стали підлітками, а потім юнаками і дівчатами, мене особливо цікавило, як позначилося активне пізнання навколишнього світу на загальному розумовому розвитку, на характері й стилі розумової праці, на багатогранності інтелектуальних інтересів. Я переконався, що мої вихованці відзначалися великою допитливістю. До всього їм діло, все навколо них зачіпає їхні почуття й думки. Однією з рис розумового життя моїх вихованців у роки отрочтва й ранньої юності було вміння бачити явища і предмети в їхньому взаємозв'язку» [1, с. 142–143].

Важливими є слова видатного педагога, що стосуються активної життєвої позиції учнів, які пройшли школу виховання природою: «До всього їм діло, все навколо них зачіпає їхні почуття й думки». А ще – на їх «вміння бачити явища і предмети в їхньому взаємозв'язку».

Отже, доходимо висновку, що проблему гармонізації емоційно-образного та розумового мислення учнів молодшого шкільного віку розроблено в

педагогічній спадщині Василя Сухомлинського як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Вона потребує серйозної уваги сучасних інтерпретаторів учення одного з найвидатніших педагогів ХХ століття. І дуже важливо, щоб ці інтерпретації супроводжували наміри екстраполювати його ідеї в практику сучасної школи.

Література

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Василь Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти т. – Т. 3 – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
2. Сухомлинський В. О. Слово до учнів / В. О. Сухомлинський // Василь Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти т. – Т. 5 – К.: Рад. школа, 1977. – 630 с.
3. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Василь Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти т. – Т. 5 – К.: Рад. школа, 1977. – 630 с.
4. Ушинський К. Д. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає / К. Д. Ушинський // Вибр. педагог. твори: в 2-х т. – Т. 2. – К.: Рад. школа, 1983. – 488 с.
5. Шлейн Л. Мозг Леонардо: Постигає геній да Вінчі / Леонард Шлейн: Пер. с англ. – М.: Альпина нон-фикшн, 2016. – 278 с.

Анотації

Ірина БАРАНЮК

Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини

У статті досліджено науково-педагогічні концепти щодо взаємодії емоційно-образних та логіко-розумових моментів у виховному процесі, обґрунтовані Василем Сухомлинським. Найвиразніше та системно ці концепти висловлено в його відомій книжці «Серце віддаю дітям». В. Сухомлинський обстоював гармонійне поєднання естетичного (художньо-образного) та логіко-розумового виховання, на теоретичному та практичному рівнях підтвердив висновки сучасної науки про важливість взаємодії функцій лівої та правої півкулі головного мозку. На такій інтеграції ґрунтується творчий, розумовий розвиток дитини. Тема гармонізації емоційно-образного та логіко-розумового

виховання є ціннісним моментом у творчій спадщині видатного педагога, котрий потребує подальшого ретельного вивчення.

Ключові слова: Василь Сухомлинський, Павлицька школа, розумовий розвиток, образне мислення, виховання красою.

Ірина БАРАНЮК

Василий Сухомлинский о гармонии эмоционально-образного и логико-умственного в воспитании ребёнка

В статье исследованы научно-педагогические концепты относительно взаимодействия эмоционально-образных и логических (умственных) моментов в воспитательном процессе, которые обосновывал Василий Сухомлинский. Наиболее выразительно и системно эти концепты исследованы в его знаменитой книге «Сердце отдаю детям». В. Сухомлинский обратил внимание на особенное значение гармоничного соединения эстетического (художественно-образного) и умственного воспитания, на теоретическом и практическом уровнях подтвердил выводы современной науки о важности взаимодействия левого и правого полушарий головного мозга. На такой интеграции основывается творческое, умственное развитие ребёнка. Тема гармонизации эмоционально-образного и умственного воспитания является тем ценностным моментом в творческом наследии выдающего педагога, который требует дальнейшего тщательного изучения.

Ключевые слова: Василий Сухомлинский, Павлышская школа, умственное развитие, образное мышление, воспитание красотой.

Iryna BARANYUK

Vasyl Sukhomlynskyi about harmony of emotionally-imaginative and logical intellectual aspects in a child's upbringing

The paper deals with Vasyl Sukhomlynskyi's academic teaching concepts that relate to the interaction between emotional and imaginative and logical and intellectual moments in the educational process. These concepts are most significantly and systemically represented in his famous book «I Give My Heart to Children». Probably, as nobody else among the prominent teachers of XX century, Sukhomlynskyi paid attention to the special significance of the balanced connection between aesthetic (imaginative) and logical and intellectual education and therethrough on the theoretic and practical levels Sukhomlynskyi corroborated the conclusions of present-day science about the importance of interaction of functions of left and right hemisphere. The child's creative, intellectual development is based on such integration. The theme of harmonization between emotional and imaginative and logical and intellectual education is that particular important and significant moment in the artistic legacy of the prominent teacher that needs a careful interpretive attention.

Keywords: Vasyl Sukhomlynskyi, Pavlysh School, intellectual development, imaginative thought, education with beauty.